

Nr B 14

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående värdering av varulager vid beskattningen.

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: B 9 av herr *Kronstrand m. fl.* och II: B 11 av herr *Kollberg m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i de år 1955 antagna bestämmelserna rörande värdering av varulager vid beskattningen, att den ytterligare skärpning, som enligt det då fattade beslutet skall tillämpas från och med 1960 års taxering, inte skall företagas, utan att den nu gällande 30-procentregeln skall bibehållas, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext;

II) de likalydande motionerna I: B 10 av herr *Hagberg m. fl.* och II: B 10 av herr *Cassel m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen, att det lägsta värde till vilket varulager vid beskattningsårets utgång må upptagas skall fastställas till 30 procent av lagrets anskaffningsvärde eller, därest återanskaffningsvärdet å balansdagen är lägre, sistnämnda värde, i förekommande fall efter avdrag för inkurans, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningsändring; samt

III) motionen II: B 227 av herr *Onsjö*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att med uppskrivning av varulager till 40 procent av värdet skall tills vidare anstå samt att vederbörande utskott måtte utarbeta i anledning härav erforderlig lagtext.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: B 10, II: B 11 och II: B 227.

Gällande bestämmelser

Genom beslut av 1955 års riksdag genomfördes ändrade regler för företagsbeskattningen. Vad angår värderingen av tillgångar avsedda för omsättning eller förbrukning (lager) föreskriver de nya bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen att den bokföringsmässiga värdesättningen skall godtas vid inkomstberäkningen endast under förutsättning att den inte står i strid med särskilda, för denna beräkning meddelade bestämmelser. Huvudregeln för varulagervärderingen är att lagret vid beskattningsårets utgång inte må upptas till lägre belopp än 40 procent av

lagrets anskaffningsvärde vid samma tidpunkt eller, därest återanskaffningsvärdet är lägre, sistnämnda värde. Lagret får således nedskrivas med högst 60 procent. Från det värde, varå nedskrivningen får göras, må först avräknas den inkurans i lagret som kan finnas å balansdagen. Med tillämpning av endera av två supplementärregler kan i särskilda fall lägre lagervärden än enligt huvudregeln medgivas. Enligt den ena regeln må nedskrivningens storlek beräknas på medeltalet av lagren under de två närmast föregående beskattningsåren, vilket i vissa fall kan leda till negativa lagervärden. Den andra supplementärregeln innebär, att om i lagret ingår råvaror eller stapelvaror lagret i denna del får upptas till lägst 70 procent av ifrågavarande tillgångars lägsta marknadsvärde under en tioårsperiod.

Beträffande lagervärderingen enligt huvudregeln gäller för vissa övergångsår särskilda bestämmelser. Lagret för beskattningsåret 1956 skulle således värderas till lägst 20 procent av anskaffningsvärdet och lagret för beskattningsåret 1957 till lägst 30 procent av anskaffningsvärdet. Sistnämnda procentsats gäller även beträffande varulagervärderingen vid utgången av beskattningsåret 1958. Från och med beskattningsåret 1959, alltså från och med 1960 års taxering, träder de nya bestämmelserna helt i kraft.

Frågans behandling vid 1955 och 1957 års riksdagar

Huvudregeln rörande varulagervärderingen

Förslag till de nya bestämmelserna rörande företagsbeskattningen förelades 1955 års riksdag i proposition nr 100. Häri hade beträffande varulagervärderingen förordats de regler, för vilka ovan redogjorts. I anledning av propositionsförslaget yrkades i väckta motioner, att lägsta gränsen för tillåten nedvärdering av lagret skulle bestämmas till 30 procent. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 45 avstyrkte 1955 års bevillningsutskott berörda motioner. Utskottet anförde bl. a.

Utskottet ansluter sig för sin del till departementschefens uppfattning att något verkligt väsentligt med en ändrad företagsbeskattning inte kan vinnas från konjunkturpolitisk synpunkt med mindre reglerna för varulagervärderingen skärpes. Såsom i propositionen framhålls kan redan mindre ändringar i reglerna för beräkningen av det skattemässigt tillåtna lägsta lagervärdet öva en betydelsefull inverkan på företagets möjligheter till likviditetsförstärkning genom lagernedskrivningar och därmed på omfattningen av företagets investeringar inte endast i lagertillgångar utan jämväl i maskiner, inventarier o. d.

Den fråga varom olika meningar råder är var lägsta gränsen för tillåtet bokfört lagervärde skall dragas. Självfallet måste här ske en avvägning mellan å ena sidan de synpunkter av konjunkturpolitisk art, som utskottet enligt vad i det föregående framhållits funnit tala för kraftigast möjliga åtstramning av de permanenta värderingsreglerna, och å andra sidan behovet av regler, som lämnar utrymme för betryggande nedskrivningar för prisfallsrisk. Det torde inte vara möjligt att ange hur långt gående ned-

skrivningar nu gällande bestämmelser medger. Som av propositionen framgår har emellertid av mellankommunala provningsnämnden tillämpad praxis, enligt vilken nedskrivning i princip medges till 30 procent av lagrets lägsta värde, kommit att under senare år i betydande utsträckning tillämpas av näringslivet och taxeringsmyndigheterna. Enligt utskottets mening måste det med utgångspunkt härifrån vara helt uteslutet att tillmötesgå motionsyrkandena om en lägsta gräns vid 30 procent av lagrets anskaffningsvärde, emedan en på så sätt bestämd gräns inte skulle medföra den från konjunkturpolitiska synpunkter önskvärda åtstramningen i värderingsreglerna. I själva verket skulle såsom ock departementschefen framhållit en huvudregel enligt detta alternativ i förening med de föreslagna supplementärreglerna i åtskilliga fall innebära ännu generösare värderingsregler än de nu i praxis tillämpade.

Då det åter gäller att bedöma behovet av nedskrivning för prisfallsrisk måste enligt utskottets mening starkt avseende fästas vid det förhållandet, att beträffande sådana lagertillgångar som är underkastade den största prisfallsrisken, nämligen rå- och stapelvaror, värderingen får ske med utgångspunkt från lägsta marknadspriset under en tioårsperiod enligt den ena av supplementärreglerna. Då det kan antagas, att företag med lager av tillgångar av nyss nämnt slag kommer att tillämpa ifrågavarande supplementärregel, vilken väl i de flesta fall torde ge det lägsta lagervärdet, kommer huvudregeln att gälla för det stora flertalet företag med mera prisbeständiga lagertillgångar och företag med sammansatta lager, där en prisförändring i någon del av lagret inte i någon mera avsevärd grad påverkar det totala lagrets värde. Läget blir alltså det att huvudregeln i det väsentliga kommer att tillämpas av företag som har det förhållandevis minsta behovet av nedskrivning för prisfallsrisk.

I motioner vid 1957 års riksdag framställdes yrkanden om ändring av huvudregeln för varulagervärderingen så att procenttalet för den nedre gränsen bestämdes till 30. I anledning härav yttrade 1957 års bevillningsutskott i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 31 bl. a.

Utskottet kan inte finna att motionärerna anfört skäl som kan motivera att riksdagen nu intar en annan ståndpunkt beträffande huvudregeln för varulagervärderingen än vad 1955 års riksdag gjort. Utskottet vill erinra om att huvudregeln inte kommer att tillämpas i praxis förrän vid 1960 års taxering. Dessförinnan skall en successiv anpassning ske till de nya bestämmelserna, vilket bl. a. innebär att lagret vid innevarande års taxering inte behöver upptas till högre belopp än till 20 procent av värdet. Huruvida tillämpningen av huvudregeln kommer att vålla företagen inte förutsedda svårigheter i fråga om likviditet eller mer avsevärt begränsa möjligheterna till sparande inom företagen blir till stor del beroende på utformningen av den framtida konjunkturpolitiken. Självfallet kan utskottet inte nu bedöma i vilken utsträckning det blir nödvändigt att vid den tidpunkt, då huvudregeln blir aktuell, bibehålla nuvarande tillfälliga ingripanden av konjunkturpolitisk art. Enligt utskottets mening bör — i den mån möjlighet därtill förefinns — en lättnad i företagsbeskattningen inriktas på att mildra de tillfälliga skärpningarna av densamma innan en ändring sker av de permanenta reglerna. Utskottet kan därför inte tillstyrka att riksdagen nu frångår det år 1955 fattade beslutet i frågan. Med det anförda avstyrker utskottet de föreliggande motionsyrkandena i denna del.

Övergångsbestämmelserna rörande varulagervärderingen

Vad beträffad övergången till de nya lagervärderingsreglerna yrkades år 1955 motionsvis bl. a., att den del av den i samband med övergången till de nya reglerna till beskattning framtagna varulagerreserven, som motsvaras av orealiserad värdestegringsvinst — enligt motionerna beräknad till hälften av den reserv som skulle ha framtagits till beskattning, därest vissa av motionärerna föreslagna värderingsregler tillämpats å vederbörande företags lager vid utgången av beskattningsåret 1953 — skulle undantas från beskattning. För den händelse i framtiden stadigvarande lagerminskning skulle inträda, borde en mot lagerminskningen svarande proportionell del av de från beskattning undantagna lagerreserverna bli beskattade. I andra motioner yrkades jämkningar i övergångsbestämmelserna i syfte att erhålla en mjukare övergång till de nya bestämmelserna. Det längst gående yrkandet innebar att som lägsta värde å varulagret enligt huvudregeln skulle godtas, vid 1959 och 1960 års taxeringar 20 procent och vid 1961 och 1962 års taxeringar 30 procent av lagrets värde. 1955 års bevillningsutskott, som avstyrkte ifrågavarande motioner, yttrade i anledning härav i sitt förenämnda betänkande nr 45.

Vad angår yrkandet om att från beskattning undantaga vissa lagerreserver delar utskottet departementschefens mening att de till stöd för sagda yrkande framförda synpunkterna inte är godtagbara från beskattningssynpunkt. Ett bifall till motionerna i förevarande hänseende skulle innebära att de företag, som på grund av frånvaron av preciserade lagervärderingsbestämmelser och med utnyttjande av goda vinstförhållanden kunnat bygga upp lagerreserver långt utöver vad som betingats av prisfallsskydd, skulle tillräknas en särskild favör som inte kan komma de sämre ställda företagen till del och som intet företag kan medges enligt de föreslagna nya värderingsreglerna.

Utskottet framhöll härefter vissa kontrollsvårigheter som talade emot ett genomförande av motionärernas förslag att anknyta värderingen eller beräkningen av storleken av reserver, som skulle undantas från beskattning, till 1953 års lager. I fortsättningen anförde utskottet bl. a.

De nu anförda omständigheterna måste enligt utskottets mening starkt tala emot ett bifall till förevarande motioner. Därtill kommer tungt vägande invändningar av praktiska och konjunkturpolitiska skäl. För att kontrollera huruvida lagerminskning inträtt skulle det bli nödvändigt att för varje år omräkna lagret till enhetligt penningvärde. Enligt utskottets mening kan man nämligen inte godtaga en anordning, enligt vilken en jämförelse mellan det aktuella lagret och jämförelselagret skulle ske i kronor räknat, emedan detta, beroende på prisutvecklingen, skulle kunna innebära att de från beskattning undantagna lagerreserverna finge behållas i all framtid. I vissa motioner har dessutom yrkats att lagerminskningen skulle beräknas på medeltalet under tre på varandra följande beskattningsår. Härigenom skulle inte mindre än tre olika lager få beräknas i enhetligt penningvärde. De svårigheter — i allt fall från kontrollsynpunkt — som skulle uppstå exempelvis i fråga om ett varuhus med dess ytterst varierande och av vitt skilda varuslag sammansatta varulager måste helt enkelt bli oöverstigliga. Såsom i propositionen framhållits skulle vidare — och detta är en mycket

betydelsefull invändning — en bestämmelse av innebörd att lagerreserverna skulle framtagas till beskattning allenast i den mån lagerminskning inträder få de mest ogynnsamma verkningar från konjunkturpolitisk synpunkt. De berörda företagen skulle visa den största ovillighet till lagerminskningar respektive finna det i högsta grad angeläget att även i tider av allmän varuknapphet återanskaffa sitt lager.

Med det sagda har emellertid utskottet ingalunda velat intaga en avvísande hållning till tanken på övergångsbestämmelser i syfte att underlätta för företagen att anpassa sig till de nya bestämmelserna. Det är nämligen för utskottet uppenbart, att ifrågavarande anpassning i enskilda fall kan innebära starka påfrestningar från likviditetssynpunkt. Utskottet ansluter sig till den i propositionen föreslagna anordningen med övergångsbestämmelser av innebörd att företag, som har sina lager nedskrivna under lägsta tillåtna gräns enligt huvudregeln, får rätt att successivt anpassa sina lagervärden. Propositionens förslag innebär att anpassningen får ske under fem år, inberäknat beskattningsåret 1955. I föreliggande motioner har förordats en utsträckning av övergångstiden med två respektive tre år. Mot de i motionerna anförda skälen för en förlängning av övergångstiden måste vägas de synpunkter av praktisk natur som talar för att övergångstiden inte göres alltför lång. Med hänsyn till det ekonomiska läget och syftet med den av konjunkturpolitiska skäl betingade omläggningen av företagsbeskattningen föreligger det enligt utskottets uppfattning ett starkt önskemål att de lagerreserver, som enligt de nya bestämmelserna inte får bibehållas, framtagas till beskattning under en inte alltför lång tidsperiod. Utskottet finner att propositionens förslag innefattar en lämplig avvägning mellan olika på frågan inverkan omständigheter och tillstyrker därför propositionen i förevarande del.

Vid 1957 års riksdag framställdes ånyo vissa motionsyrkanden beträffande övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftningen. I några motioner yrkades att realiserad värdestegringsvinst i varulager i princip skulle undantas från beskattning; i andra åter att tiden för uppskrivning av lagret skulle utsträckas. 1957 års bevillningsutskott, som avstyrkte yrkandena, uttalade i denna del sin anslutning till vad 1955 års bevillningsutskott anförde i frågan i förenämnda betänkande nr 31 samt yttrade vidare bl. a. följande.

Härjämte vill utskottet erinra om att när tidigare gällande liberala regler för varulagervärdering infördes, var detta i syfte att skattemässigt godta en sådan värdering i räkenskaperna enligt god köpmannased, som innefattade betryggande säkerhet för förlust i lagret genom prisfall. Längre sträckte sig inte syftet med den fria lagervärderingen. Utvecklingen förde emellertid sedermera fram till att företag, som haft sådana vinstförhållanden att detta låtit sig göra, genom mycket långtgående nedskrivningar respektive genom att bibehålla sina lager i samma värde i kronor räknat trots sänkt penningvärde eller bestående prisförhöjningar, gjorde stora skattefria kapitaluppbbyggnader som inte kunde motiveras med hänsyn till prisfallsrisk. Enligt utskottets mening kan inte dessa företag, under åberopande av tidigare gällande skatteregler, med fog kräva mer än vad som för framtiden kan enligt de nya reglerna för företagsbeskattningen medges andra företag, nämligen rätt till en fullt betryggande nedskrivning för prisfallsrisk.

Vad angår motionsyrkandena om en utsträckning av övergångstiden vill utskottet framhålla att utskottet inte kan dela motionärernas uppfattning att prisutvecklingen sedan 1955 års riksdagsbeslut fattades varit sådan att ett upprivande av detta beslut är motiverat. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle enligt utskottets mening innebära att tillämpningen av varulagervärderingens huvudregel uppsköts längre än som kan anses rimligt med hänsyn till anpassningssvårigheterna.

Motionerna

Av innehållet i *de förevarande motionerna* må här återges följande.

I de likalydande *motionerna* I: B 9 och II: B 11 uttalas inledningsvis att den år 1955 beslutade skärpningen av varulagervärderingsreglerna jämte den extra bolagsskatten utgör ett av de allvarligaste inslagen i den skattepolitik, som förts under senare år. Redan då förslaget om skärpning av nämnda regler framlades, yrkades motionsvis avslag på detsamma under hänvisning till de menliga verkningar för företagens likviditet och sparande som förslaget kunde befaras få. Särskilt underströks de påtagliga nackdelar som den föreslagna skärpningen skulle få för mindre företag, vars tillgångar till väsentlig del består av varulager. Förslaget ansågs även oantagligt ur mera allmänna synpunkter — med hänsyn till dess negativa återverkningar på företagssparande, kapitalförsörjning och finansieringsmöjligheterna för produktionsapparaters rationalisering och utbyggnad.

Än starkare skäl kan nu anföras till förmån för berörda motionsyrkanden. Den allmänna konjunkturutvecklingen manar till förstärkt beredskap på den »inre fronten» syftande till ökad konkurrenskraft gentemot utlandet. I ett sådant läge är det klart felaktigt att ytterligare — och väsentligt — skärpa skattebelastningen för företagsamheten. Då övergången från den nu tillämpade 30-procentregeln till 40-procentregeln skall ske först från och med 1960 års taxering, skulle det i och för sig vara möjligt att dröja med ett beslut om permanentning av 30-procentregeln till nästa år. Men med hänsyn till den allra senaste tidens konjunkturutveckling anser motionärerna övervägande skäl tala för att sådant beslut fattas redan nu. Något inkomstbortfall från nuvarande inkomstnivå för statsverket uppkommer självfallet inte genom en sådan åtgärd, vilken tvärtom kan beräknas få en gynnsam effekt genom den förstärkning av skatteunderlaget som den kommer att utöva.

Till stöd för yrkandet i de likalydande *motionerna* I: B 10 och II: B 10 framhålles att en uppskrivning av varulagret från nu gällande 30 till 40 % skulle innebära att beskattningen i icke ringa utsträckning får retroaktiv karaktär. Det kan visserligen anföras, att man vid en fix nedre gräns alltid måste räkna med en successiv beskattning av framdeles uppkommande orealiserade värdestegringsvinster å företagens lager. Om man emellertid samtidigt med denna successiva beskattning av vinster, som enligt ett företagsekonomiskt betraktelsesätt är av klart fiktiv natur, retroaktivt uttager skatt å under en följd av år kumulerade orealiserade värdestegrings-

vinster, vilka icke har något samband med verkställda affärstransaktioner och vilka uppkommit vid ett tillämpande av värderingsregler som varit lagligt tillåtna, ter sig verkningarna särskilt stötande. Ett visst lager, s. k. normallager, är i förevarande avseende att jämföra med en anläggningstillgång. Lika litet som man inkomstbeskattar t. ex. en på grund av penningvärdeförsämring under en följd av år uppkommen nominell realiserad värdestegring å en anläggningstillgång, lika litet är en beskattning av sådan värdestegring å företagens med anläggningstillgångar likställda normallager motiverad.

Redan dessa principiella synpunkter gör det enligt motionärernas mening angeläget att varulagren icke behöver ytterligare skrivas upp utöver den nivå som för närvarande gäller. Därtill kommer speciella skäl med hänsyn till nuvarande konjunkturläge. Den pågående inflationen jämte den skärpning av företagsbeskattningen som likaledes genomfördes 1955 har lett till en synnerligen hög kostnadsnivå för våra företag. Särskilt kännbart har detta varit för exportföretagen, som måste sätta sina priser med hänsynstagande till utländska konkurrenter och som efter hand fått allt svårare att ta ut priser som kan täcka de ökade omkostnaderna. Därmed har följt en minskad avsättning för dem och därmed också en framtvingen minskad produktion. En väsentlig del av de speciella sysselsättningssvårigheter som under innevarande år förekommit har sin grund i detta. Anledning finns enligt motionärernas mening att ompröva det beslut som fattades 1955. Att belasta bl. a. exportföretagen med ökade skatter för en uppskrivning av varulagret från 30 till 40 procent av anskaffningsvärdet skulle ytterligare försvåra företagens möjligheter att hålla produktionen uppe och därmed även sysselsättningen.

Yrkandet i motionen II: B 227 motiveras med bl. a. följande. En viss konjunkturavmattning har inträtt, och om denna fortsätter måste man befara ökade svårigheter för näringslivet. Jordbruket har kommit in i en allvarig avsättningskris, och för industrien börjar det bli alltmer besvärligt att upprätthålla den fulla sysselsättningen. De försämrade konjunkturerna för skogsindustrien kommer att medföra allvarliga följder för skogsägarna och dem som arbetar inom skogsbruket. I denna situation bör man så långt möjligt tillse att företagens likviditet inte i onödan försämras.

Jordbrukets ekonomiska föreningar har under en lång tidsperiod byggt upp och konsoliderat sina företag, inte minst med tanke på att de skulle kunna stödja jordbruket under sämre tider. Att framtvinga en beskattning av reserver i varulager under nuvarande förhållanden, då skatten å föreningarnas inkomster dessutom tillfälligt har skärpts, kommer att försvåra föreningarnas möjligheter att fylla sin betydelsefulla uppgift under en lågkonjunktur. Även för bolagens del kommer beskattningen av varulagerreserven att medföra en likviditetsförsämring som självfallet måste minska industriens möjligheter att upprätthålla den fulla sysselsättningen.

Uppskrivning av varulager från 30 procent till 40 procent bör därför

anstå till dess stabilare förhållanden har inträtt. Så länge den skärpta skatten för bolag och ekonomiska föreningar bibehålles, finns det alldeles särskilt starka skäl för anstånd, eftersom det aldrig varit meningen att en skattemässig uppskrivning av varulager skulle framtvingas under en period då bolagsskatten och skatten för ekonomiska föreningar tillfälligt höjts.

Utskottet

Vid 1955 års riksdag beslöts ändrade regler rörande företagsbeskattningen. Beträffande värdering av varulager innebar dessa att den tidigare i princip fria nedskrivningsrätten ersattes med bestämmelser av innebörd att lagret i beskattningshänseende inte får upptagas till lägre belopp än 40 procent av anskaffnings- eller återanskaffningsvärdet å balansdagen. Med tillämpning av endera av två supplementärregler kan dock i särskilda fall lägre lagervärden godtagas. För att bereda företagen möjlighet att anpassa sig till de nya bestämmelserna beslöts, att huvudregeln för varulagervärderingen skulle träda i kraft successivt under ett antal år. Sålunda gällde att lagret för beskattningsåret 1956 fick värderas till lägst 20 procent av värdet och lagret för beskattningsåret 1957 till lägst 30 procent av värdet. Sistnämnda procentsats skall även tillämpas beträffande varulagervärderingen vid utgången av beskattningsåret 1958. Från och med beskattningsåret 1959, alltså från och med 1960 års taxering, träder de nya bestämmelserna helt i kraft.

I de föreliggande motionerna yrkas dels sådan ändring i huvudregeln för varulagervärderingen, att procenttalet för den nedre gränsen för tillåten nedskrivning bestämmes till 30, och dels ändring av förenämnda övergångsbestämmelser av innebörd att ikraftträdandet av huvudregeln tills vidare uppskjutes. Yrkande i förstnämnda hänseende framställs i såväl motionerna I: B 9 och II: B 11 som motionerna I: B 10 och II: B 10, och utskottet behandlar till en början detta yrkande.

Motionsyrkanden av motsvarande innebörd som de nu behandlade har varit föremål för riksdagens prövning åren 1955 och 1957, därvid yrkandena inte föranlett någon riksdagens åtgärd. Från bevillningsutskottets sida har därvid framhållits att, då det gällde frågan var lägsta gränsen för tillåtet bokfört lagervärde skulle dragas, en avvägning måste ske mellan å ena sidan synpunkter av konjunkturpolitisk art, vilka talade för kraftigast möjliga åtstramning av de permanenta värderingsreglerna, och å andra sidan behovet av regler, som lämnade utrymme för betryggande nedskrivningar för prisfallsrisk. Utskottet har vidare erinrat om att näringslivet och taxeringsmyndigheterna i betydande utsträckning kommit att tillämpa en av mellankommunala prövningsnämnden förordad praxis, enligt vilken nedskrivning i princip medgavs till 30 procent av lagrets lägsta värde. Med hänsyn härtill har utskottet funnit det uteslutet att tillmötesgå motionsyrkandena om en lägsta gräns vid 30 procent av lagrets värde, emedan en på så sätt bestämd gräns inte skulle

medföra den från konjunkturpolitiska synpunkter önskvärda åtstramningen i värderingsreglerna. I själva verket skulle en huvudregel enligt detta alternativ i förening med de föreslagna supplementärreglerna i åtskilliga fall innebära ännu generösare värderingsregler än de i praxis tillämpade.

Utskottet anser, att vad sålunda anförts tidigare från bevillningsutskottets sida i denna fråga allttjämt äger giltighet. Visserligen synes, såsom motionärerna framhållit, konjunkturen nu vara en annan än år 1955, då de nya bestämmelserna antogs av riksdagen. En inte obetydlig avmattning har inträtt, och på vissa håll inom näringslivet torde man nu ha att kämpa mot svårigheter, vilka inte alls eller endast i mindre grad gjorde sig gällande åren före och omkring år 1955. Emellertid är detta enligt utskottets mening knappast något skäl att ändra huvudregeln för varulagervärderingen. Utskottet vill erinra om att de nya företagsbeskattningsreglerna inte avsågs skola tillämpas blott i högkonjunkturlägen, utan syftet var att skapa permanenta bestämmelser som skulle göra tillfälliga ingripanden på beskattningsområdet i huvudsak onödiga. Man gjorde dock en reservation för att det i extrema högkonjunkturlägen kunde bli erforderligt att överväga speciella åtgärder. Någon ändring av företagsbeskattningsreglerna med hänsyn till mindre förskjutningar i konjunkturbilden förutsattes däremot inte.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkandet om att procenttalet för den lägsta gränsen för varulagervärderingen enligt huvudregeln skall bestämmas till 30.

Beträffande det i motionen II: B 227 väckta yrkandet om förlängning av övergångstiden för 40-procentregelns fulla ikraftträdande vill utskottet erinra om att liknande yrkande behandlades av riksdagen år 1957. Då framhöll bevillningsutskottet bl. a. att skälen för en utsträckning av övergångstiden måste vägas mot de synpunkter av praktisk natur som talade för att övergångstiden inte gjordes alltför lång. Med hänsyn till det ekonomiska läget och syftet med den av konjunkturpolitiska skäl betingade omläggningen av företagsbeskattningen förelåg det enligt utskottets uppfattning ett starkt önskemål att de lagerreserver, som enligt de nya bestämmelserna inte fick behållas, framtogs till beskattning under en inte alltför lång tidsperiod.

Den under det senaste året inträdda förändringen i konjunkturbilden gör emellertid att de betänkligheter, som av praktiska skäl kan hysas mot en alltför långt utsträckt övergångstid, bör vika. I nuvarande konjunkturläge kan en uppskrivning av varulagren, på sätt förutsattes enligt nu gällande övergångsbestämmelser, för vissa företag vara förenad med sådana nackdelar att det ur allmän synpunkt framstår såsom välbetänkt att förlänga anpassningstiden. Nuvarande bestämmelser fordrar emellertid inte att lagrets värde upptas till lägst 40 procent redan vid 1959 års taxering. Så avses skola ske först vid utgången av det beskattningsår, för vilket taxering sker år 1960. Ett beslut i frågan kan således utan olägenhet anstå till 1959 års riksdag. Enligt vad utskottet har sig bekant kommer Kungl. Maj:t — i an-

ledning av framställning i ämnet från näringslivets organisationer — att vid början av nästkommande års riksdag framlägga förslag om uppskov med ikraftträdandet av 40-procentregeln ytterligare ett år. Därigenom blir det i motionen II: B 227 framförda yrkandet i huvudsak tillgodosett.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: B 9 av herr Kronstrand m. fl. och II: B 11 av herr Kollberg m. fl. angående värdering av varulager vid beskattningen,

2) att de likalydande motionerna I: B 10 av herr Hagberg m. fl. och II: B 10 av herr Cassel m. fl. angående värdering av varulager vid beskattningen, samt

3) att motionen II: B 227 av herr Onsjö om anstånd med uppskrivning i fråga om beskattning av varulager, måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 27 november 1958

På bevillningsutskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Hagberg, Eriksson*, Spetz, Erik Jansson, fröken Ranmark, herrar Söderquist, Wolgast, Tage Johansson* och Alvar Andersson; samt

från andra kammaren: herrar Sundström, Nilsson i Svalöv*, Kollberg*, Allard, Kärlander, Ericsson i Kinna, Gustafson i Göteborg*, Wiklund, Darlin och Antonsson.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Särskilt yttrande

av herrar Hagberg, Spetz, Söderquist, Nilsson i Svalöv, Kollberg, Gustafson i Göteborg och Darlin, vilka anfört följande.

I samband med riksdagens prövning år 1955 av Kungl. Maj:ts förslag till ändrade regler för företagsbeskattningen restes från våra meningssriktningar starka invändningar mot det då framlagda regeringsförslaget att varulager vid beskattningsårets utgång i princip icke skulle upptagas till lägre belopp än 40 procent av lagrets anskaffningsvärde eller av återanskaffningsvärdet å balansdagen, därest detta värde vore lägre. Enligt de samtidigt föreslagna och av riksdagens majoritet antagna övergångsbestämmelserna skall sagda 40 %-regel träda i kraft fr. o. m. 1960 års taxering. Enligt vår mening borde den lägsta gränsen för nedskrivning å varulager med vissa övergångsbestämmelser icke sättas högre än till 30 procent.

Till stöd för vår uppfattning har vi framhållit de menliga verkningar för företagens likviditet och sparande som 40 %-regelns genomförande kunde befaras medföra. Särskilt har vi därvid understrukt de påtagliga nackdelar som skärpningen skulle få för mindre företag, vilkas tillgångar till väsentlig del består av varulager. Med hänsyn till återverkningarna på företagssparande, kapitalförsörjning och finansieringsmöjligheter för produktionsapparaternas rationalisering och utbyggnad har vi således ansett 40 %-regeln oantagbar.

Här i korthet refererade uppfattning har framförts i motioner från våra meningsriktningar även vid 1957 års riksdag liksom vid innevarande riksdag. Den senaste tidens ekonomiska utveckling har stärkt skälen för vår uppfattning. Att i dagens konjunkturläge, där sysselsättningens upprätthållande i så utpräglad grad beror på den svenska industriens konkurrenskraft gentemot utlandet, sätta 40 %-regeln i kraft, skulle uppenbarligen vara högeligen olyckligt.

I utskottet har enighet uppnåtts om att det med hänsyn till det aktuella konjunkturläget icke vore lämpligt att låta 40 %-regeln träda i kraft nästa år, d. v. s. fr. o. m. 1960 års taxering, utan att den för närvarande gällande 30 %-regeln bör utsträckas att gälla ytterligare ett år. Beslut härom kan anstå till nästa år. Avsikten är att då fatta sådant beslut på grundval av proposition från Kungl. Maj:t. Då detta *i sak* överensstämmer med vår förut hävdade uppfattning i vad gäller 1960 års taxering, har vi ansett oss kunna biträda utskottets här angivna ståndpunkt. Detta vårt ställningstagande innebär självfallet intet frånträdande av vår tidigare hävdade mening, utan vi kommer framdeles att i överensstämmelse med vår förut redovisade och motiverade uppfattning verka för att 30 %-regeln gives fortsatt giltighet.